

Τα δεσμά της παρελθοντολαγνείας και του εθνικισμού

Του ΑΝΔΡΕΑ ΑΝΔΡΙΑΝΟΠΟΥΛΟΥ

Σε έναν κόσμο που αλλάζει και βομβαρδίζεται πλέον σχεδόν καθημερινά από ευκολοπρόσβατη γνώση, οι ηγήτορες της διανοήσης στην Ελλάδα -παιδιά της αριστερής ηγεμονίας στις ιδέες οι περισσότεροι- υπεραμύνονται, γαντζωμένοι, ενός ξεπερασμένου πλέον παρελθόντος.

Και αντιδρούν μαχητικά, βίαια και συχνά αντιδεοντολογικά. Ανακαλύπτοντας μάλιστα, κάποιοι απ' αυτούς, κάπως καθυστερημένα και τον ακραίο εθνικισμό. Που τον βαφτίζουν βολικά «πατριωτισμό» κι αισθάνονται πως ξεμπέρδεψαν. Συμμαχώντας έτσι, με ήσυχη πια συνείδηση, με κατάμαυρους φασίστες κι επικίνδυνους ρατσιστές. Με άστοχα πάντα επιχειρήματα, με άκαιρους χαρακτηρισμούς και με βιτριολικές εξάρσεις. Εφόσον η πραγματικότητα δεν συνταιριάζει με τις ιδέες τους, αριστερές ή εθνικιστικές, επιχειρούν να αλλάξουν την πραγματικότητα. Και να την εντάξουν στο καλούπι της ξεπερασμένης τους δεοντολογίας.

Ο φόβος του δήθεν αφελληνισμού της ελληνικής κοινωνίας φέρνει κοντά κοντά αριστερούς αμφισβητίες, παλαιοκομμουνιστές καθεστωτικούς (βολεμένους δηλαδή από το σύστημα) με νεοφασίστες εθνικιστές, καταφοβισμένους, συντηρητικούς και θρησκόληπτους μυθολάγνους. Το περίφημο βιβλίο Ιστορίας της ΣΤ' Δημοτικού, με πρόσχημα το οποίο ξεκίνησε η καινούργια εθνικιστική υστερία, δεν κάνει τίποτε άλλο από το να καταγράφει ιστορικά γεγονότα (αν υπάρχουν κάποια λάθη στον τομέα αυτό, ασφαλώς θα διορθωθούν). Δίχως χαρακτηρισμούς και αξιολογήσεις. Και καλεί μαθητές και δασκάλους να ψάξουν σε πηγές, να συζητήσουν και να ανακαλύψουν κρυμμένες πτυχές της ιστορικής αλήθειας. Ενας πραγματικά δηλαδή εξαιρετικός τρόπος εισαγωγής των νέων παιδιών στον ιστορικό προβληματισμό.

Η επίθεση που δέχεται είναι από όλους εκείνους που δεν δέχονται την καταγραφή της Ιστορίας δίχως φορτισμένους αξιολογικούς χαρακτηρισμούς. Κι ανάμεσά τους βέβαια, σε ένα ευρύτερο διεθνές πεδίο, η νεοδεξιά του κ. Μπους στις ΗΠΑ. Αγκαλιά με τη λεγόμενη χριστιανική πλειοψηφία του αμερικανικού Νότου. Το λίκνο ακριβώς δηλαδή της λεγόμενης Νέας Τάξης.

Κάποιοι δηλαδή θα πρέπει, στα βιβλία της Ιστορίας, να εμφανίζονται σαν σφαγείς, ενώ κάποιοι άλλοι σαν αγγελοούδια. Οφείλει να υπάρχει δηλαδή απόλυτο καλό και απόλυτο κακό. Μαύρο και άσπρο. Δίχως αυτές τις «απόλυτες αλήθειες», καταλήγει ουσιαστικά το επιχείρημα

των τρομοκρατημένων εθνικιστών, τα παιδιά μας θα χάσουν την ταυτότητά τους. Θα χάσουν την αίσθηση της ιστορικής εθνικής μας συνέχειας. Και θα γίνουν τι; (προσθέτω εγώ). Τούρκοι. Αλβανοί ή... Εγγλέζοι; Η ανεδαφικότητα των όποιων φόβων βρίσκεται σε αυτό ακριβώς το ερώτημα. Μέσα από τη φοβία, το αφηγηματικό μίσος και τη μετουσίωση των όποιων εθνικών μύθων σε απόλυτη πραγματικότητα σφυρηλατείται η εθνική μας ταυτότητα; Και η αλήθεια πού πάει;

Εγώ δηλαδή που δεν πιστεύω στην ταύτιση Ορθοδοξίας και ελληνικής ταυτότητας είμαι λιγότερο Έλληνας από εκείνον που το πιστεύει; Ένας που μισεί ιστορικά τον Θεοδόσιο για την καταστροφή της αρχαιοελληνικής μας κληρονομιάς δεν έχει ελληνικό φρόνημα; Και το έχουν οι φανατικοί της Ορθοδοξίας που παρακάμπτον τον αντιεπαναστατικό ρόλο της επίσημης εκκλησιαστικής ηγεσίας για να χωρέσουν μύθους για κρυφά σχολειά, ιερά λάβαρα και μαρτυρικούς δεσποτάδες (όπως ο Γρηγόριος ο Ε');

Τίποτε από όλα αυτά δεν κινείται σήμερα στο κενό. Τα τελευταία χρόνια έχουν πληθύνει οι σοβαρές μελέτες για τον εθνικισμό και τους μύθους του λεγόμενου εθνικού κράτους. Ουδείς σοβαρός μελετητής ή σχολιαστής σε άλλη χώρα της Ευρώπης θα ξεστόμιζε τα απίθανα που εδώ ακούγονται για το θέμα. Σε όλες τις χώρες υπάρχει πλέον η επιστημονική παραδοχή πως η διαμόρφωση εθνικών ταυτοτήτων δεν είναι παρά προϊόν ιστορικών συγκυριών και, σε μερικές περιπτώσεις, σκοπιμοτήτων. Σύμφωνα με την εξαιρετικά πρωτοποριακή εργασία του Patrick J. Geary (*The Myth of Nations: The Medieval Origins of Europe*, 2002), τα έθνη δεν αποτελούν παρά προϊόντα της αληθινής ή και εξωραϊσμένης ιστορικής διαδρομής και παράδοσης των κυρίαρχων σε κάθε περιοχή φυλετικών ή θρησκευτικών ομάδων.

Σε μια εξίσου αποκαλυπτική ιστορικο-κοινωνική ανάλυση ο Anthony D. Smith (*Chosen Peoples: Sacred Sources of National Identity*, 2003) αποδεικνύει πως τα έθνη υπήρξαν τα φυσιολογικά παράγωγα ριζικών κοινωνικών μετασχηματισμών (εκβιομηχάνιση, μαζική πολιτικοποίηση, μαζική επικοινωνία και απεξάρτηση από την κυριαρχία του θρησκευτικού στοιχείου) που απαιτούσαν την ανάδειξη μιας νέας τάξης πραγμάτων. Η κατάσταση αυτή νομιμοποίησε την οικοδόμηση νέων οντοτήτων που εκφράστηκαν μέσα από τη σύσταση εθνικών κρατών. Σε βάρος βέβαια των δυναστικών αυτοκρατοριών. Που οδηγήθηκαν τότε, το 19ο κυρίως αιώνα, στην οριστική τους παρακμή και εξαφάνιση. Αυτού του είδους το έθνος λοιπόν, σαν ο κοινός τόπος ανθρώπων με πανομοιότυπα συμφέροντα και στόχους δράσης, νομιμοποίησε το σύγχρονο κράτος.

Πρέπει επιτέλους ο τόπος να απαλλαγεί από την τυφλή

παρελθοντολαγνεία. Και τον παράλληλο, κι εν πολλοίς παράλογο, θρησκευτικό εθνικισμό. Είτε όλα αυτά έχουν μαρξιστικές είτε εθνικιστικές (κι όχι πατριωτικές) ρίζες. Να δούμε το μέλλον σαν ευκαιρία, κι όχι σαν απειλή. Για να πάψουμε πια να είμαστε γραφικοί ουραγοί. Και να αποκτήσουμε πρωταγωνιστικό ρόλο.

www.andrianopoulos.gr

ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ - 11/04/2007